

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการลงทุนโดยตรงในประเทศเวียดนาม:
กรณีศึกษา บริษัทไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูป ในประเทศเวียดนาม
Factors Affecting Foreign Direct Investment in Vietnam:
A case Study of Thai Companies Investing in The Processed Aquaculture Business and
Processed Seafood in Vietnam

ณัฐนิชา โยธาประเสริฐ

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ชญานี ชวะโนทัย

Email chayanee@econ.tu.ac.th

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติเศรษฐศาสตร์การค้ำระหว่างประเทศ
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Email nutnichayothaprasert@gmail.com

บทคัดย่อ

งานศึกษาชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการลงทุนโดยตรงในประเทศเวียดนาม กรณีศึกษา บริษัทไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม โดยการศึกษาวิเคราะห์ใช้แนวคิดจากทฤษฎีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีการสรรหา (Dunning's Eclectic Theory) หรือ OLI Framework และทฤษฎีเกี่ยวกับสถาบัน (Institutional Theory) ตลอดจนวิเคราะห์โครงสร้างตลาดธุรกิจสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูปของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาการทางกฎหมาย นโยบายการค้าการลงทุน กฎระเบียบขั้นตอน สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนทางตรงในเวียดนาม อีกทั้งในการศึกษายังได้พิจารณาเหตุผลเหตุจูงใจของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม จากการสัมภาษณ์ มาประกอบการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม ส่วนใหญ่จะมีทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่จัดอยู่ในเขตเศรษฐกิจตอนใต้ของเวียดนาม ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม (industrial hub) ซึ่งมีความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location-Specific Advantage) แต่ปัจจัยสนับสนุนด้านนโยบายของรัฐบาล เป็นตัวผลักดันสำคัญให้เกิดการตัดสินใจลงทุน อาทิ สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากร ตลอดจนสิทธิพิเศษด้านที่ดินและอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการไทยจะต้องมีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการขออนุมัติก่อนการทำธุรกิจในเวียดนามตามกฎหมายการลงทุน ค.ศ. 2014 และผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนามจะมีประสบการณ์ในประเทศไทยมาก่อน และเริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนามมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร จึงมีความเชี่ยวชาญ ประกอบกับปัจจัยด้านแรงงานในประเทศเวียดนามที่ต้นทุนค่าแรงไม่สูง และมีแบรนด์เป็นของตัวเองซึ่งนับเป็นความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินพิเศษบางอย่าง (Ownership Specific Advantage) อย่างไรก็ตามความได้เปรียบในการทำให้เป็นประโยชน์แก่องค์กรด้วยตัวเอง (Internalization Incentive Advantages) อาจยังไม่ใช่ว่าสำคัญในการผลักดัน และสร้างความได้เปรียบที่กิจการสาขาได้รับจากบริษัทแม่ ตลอดจนการกระจายการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการไทยส่วน

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

ใหญ่ มีเหตุผลหลักด้านการตัดสินใจในการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในแนวตั้ง (Vertical FDI) ใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยภาพรวมผู้ประกอบการมองว่าอาจยังมีข้อจำกัดด้านปริมาณฐานการผลิตที่ไม่ได้ใหญ่เพียงพอ เมื่อเทียบกับขนาดของตลาดภายในประเทศ และพลวัตของกฎระเบียบต่าง ๆ สำหรับนักลงทุนชาวต่างชาติที่รัฐบาลยังต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ

การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ, อาหารทะเลแปรรูป, ประเทศเวียดนาม

Abstract

This study examines factors influencing foreign direct investment (FDI) in Vietnam focus on Thai companies investing in processed aquaculture businesses. The research incorporates theoretical frameworks like Dunning's Eclectic Theory, OLI Framework, and Institutional Theory, along with evaluation of Vietnam's seafood market structure, legal development, trade and investment regulations. Motivations for Thai entrepreneurs' investments in Vietnam are explored through interviews. Findings reveal that Thai entrepreneurs primarily invest in the southern economic zone due to Location-Specific Advantage. They benefit from government support, including tariff incentives and land privileges, but face the 2014 Adoption Law's approval process. Many Thai investors have long experience and well-established brands, representing Ownership Specific Advantages. Additionally, Vietnam's lower labor costs are attractive. Internalization Incentive Advantages may not be crucial for subsidiary benefits from the parent company. The main reason for vertical FDI is to serve as a production base for exports to foreign countries. Challenges include the production base not being large enough compared to the domestic market and dynamic regulations for foreign investors requiring ongoing government focus.

Keywords

Foreign Direct Investment, Processed Seafood, Vietnam

บทนำ

การลงทุนธุรกิจอาหารแปรรูปในประเทศเวียดนามเป็นโอกาสสำหรับนักลงทุนไทยที่น่าสนใจ (สดดี วงศ์เกียรติขจร, 2557) เนื่องจากเวียดนามเป็นประเทศที่เป็นแหล่งดึงดูดเงินลงทุนจากต่างชาติ ด้วยอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายทางการเงินที่ผ่อนคลายมากขึ้น รวมถึงมาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งน่าจะส่งผลให้เห็นชัดเจน เวียดนามพึ่งพารายได้จากการส่งออกค่อนข้างสูง โดยเฉพาะส่งออกสินค้าไปยังยุโรป สหรัฐฯ และจีน ซึ่งเป็นตลาดส่งออกหลักของประเทศ รวมไปถึงระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจต่อตลาดภายนอก ประเทศอยู่ในระดับสูง ดังจะเห็นได้จาก

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

การนำเข้าสินค้าปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศอย่างเข้มข้น ขณะเดียวกัน เวียดนามยังมีปัจจัยสนับสนุนทางเศรษฐกิจและการลงทุนอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ ความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง ประชากรในวัยแรงงานที่มีจำนวนมาก ค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงมาก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขโรค และยกระดับรายได้ของประชากร รวมถึงมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไปสู่การใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อเตรียมรองรับเงินลงทุนต่างชาติและแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่นักลงทุนไทยต้องไม่ควรมองข้าม เนื่องจากพื้นฐานด้านผลผลิตทางการเกษตรของเวียดนามส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับไทย ทำให้ทั้งสองประเทศมีการขยายความร่วมมือและการลงทุนอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญ เช่น อัตราค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างต่ำ และได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences: GSP) จากประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป รวมถึงผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพในการแปรรูปสินค้าเกษตร โดยมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง และการจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีปัจจัยสนับสนุนต่างๆ อาทิ การสนับสนุนของรัฐบาลในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของประเทศ ทำให้สินค้าเกษตรมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้นจนประเทศเวียดนามเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายสำคัญของโลก ขณะเดียวกันสินค้าอาหารแปรรูปในประเทศเวียดนามก็มีความต้องการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประชากรมีจำนวนมากกว่า 95 ล้านคน ประกอบกับการที่เวียดนามมีแนวโน้มพัฒนาเป็นศูนย์กลางการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในอนาคต หลังจากมีบริษัทต่างชาติขนาดใหญ่หลายแห่งเริ่มเข้ามาลงทุนในเวียดนามมากขึ้น โดยเฉพาะบริษัทผลิตอาหารแปรรูปจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ซึ่งเข้ามาลงทุน ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเมืองฮานอย นครโฮจิมินห์ และจังหวัดดานัง ตลอดจนมีอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปที่มีความน่าสนใจด้วยเช่นกัน เพราะบริเวณแถบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำ ซึ่งสามารถเป็นวัตถุดิบในการดำเนินการของอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี หากสามารถจัดตั้งโรงงานแปรรูปบริเวณใกล้เคียง ก็จะส่งผลดีต่อการลดต้นทุนการขนส่งวัตถุดิบและการดำเนินธุรกิจโดยรวม เป็นการโอกาสที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนชาวต่างชาติ รวมถึงผู้ประกอบการไทยที่สนใจเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนามในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ภาพรวมตลาดสินค้าเกษตรแปรรูป และโครงสร้างของธุรกิจสัตว์น้ำอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม
2. ศึกษากฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการลงทุนด้านการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูปในประเทศเวียดนาม
3. เสนอแนะแนวทางการลงทุนอุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูปในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการส่งเสริมการลงทุนบริษัทไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูป

ขอบเขตงานวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ได้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการลงทุนโดยตรงของไทยในประเทศเวียดนาม อุตสาหกรรมสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูปเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างตลาดธุรกิจสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูป

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

ของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาการทางกฎหมาย กฎระเบียบขั้นตอน สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนทางตรงในเวียดนาม ตลอดจนอธิบายมูลเหตุจูงใจของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำและอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม

การทบทวนวรรณกรรม

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) สามารถแบ่งตามผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ (ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลป์ไทย, 2557) ได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในแนวนอน (Horizontal FDI) และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในแนวตั้ง (Vertical FDI) ทั้งนี้ มูลเหตุจูงใจในการไปลงทุนในต่างประเทศ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากประเทศผู้ลงทุน ปัจจัยที่มีอยู่ในประเทศผู้รับทุนที่สนับสนุนการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ และปัจจัยภายนอกประเทศ (รัตนา สายคณิต และ พุทธกาล รัชธร., 2549)

ทฤษฎีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ 1) ทฤษฎีการสรรหา (Dunning, 1980) ให้ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไว้ว่าเป็นการที่องค์กรธุรกิจที่ไปทำการลงทุนยังต่างประเทศโดยการจัดการและควบคุมสินทรัพย์ ทุน เทคโนโลยี และตลาดในการลงทุนของธุรกิจนั้นๆ โดยหลักการที่ใช้อธิบายการที่ธุรกิจจะตัดสินใจทำการลงทุนในต่างประเทศนั้น มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน 3 ประการ ได้แก่ 1) ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินพิเศษบางอย่าง ความได้เปรียบในการทำให้เป็นประโยชน์แก่องค์กรด้วยตัวเอง (ความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง 2) ทฤษฎีสถานที่ที่ตั้งสำหรับธุรกิจ (August, 1954) กล่าวถึงทางเลือกของที่ตั้งสำหรับหน่วยธุรกิจ โดยการกำหนดทำเลที่ตั้งเพื่อสร้างความได้เปรียบในการผลิตหรือสร้างผลตอบแทนในธุรกิจที่ดีที่สุด 3) ทฤษฎีเกี่ยวกับสถาบัน (Institutional Theory) กล่าวถึงในเรื่องนโยบายสาธารณะ สถาบันการเมืองในประเทศแม่และประเทศผู้รับลงทุน โครงสร้างของสถาบันการเมือง การจัดระเบียบสถาบัน จะส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย (James E Anderson., 1994)

งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รวมถึงปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจลงทุน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศด้านความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับตัวแปรทางเศรษฐกิจในประเทศจีน เวียดนาม และไทย (อรรถพล มาพวง. และ คณะ, 2551) พบว่าในประเทศเวียดนามปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ มีเพียงอัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราที่แท้จริงเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ การศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกวิธีการลงทุนและสัดส่วนของการถือครองในธุรกิจระหว่างประเทศ กรณีศึกษาธุรกิจยาสัตว์ในเวียดนาม (อชิณี รุญเจริญ, 2551) พบว่าระดับของปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้บริหารในสัดส่วนการถือครองของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ คือ ความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ ความเสี่ยงในการดำเนินงาน และความต้องการของตลาด โดยจะมีการลงทุนลดลงหากมีแนวโน้มการล่งละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญาในเวียดนาม รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน เป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินธุรกิจ สำหรับปัจจัยความเสี่ยงด้านการเมืองส่งผลทางลบต่อการตัดสินใจในสัดส่วนการถือครองธุรกิจ และวิธีการลงทุนที่ผู้ประกอบการเสนอแนะ คือ การนำเข้าเพื่อขายผ่านบริษัทผู้แทนจำหน่าย นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม: ศึกษากรณีการลงทุนโดยตรงจาก

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

ต่างประเทศ (อมรรัตน์ เจียรระโนรุงโรจน์., 2561) ผลการศึกษาพบว่า สิทธิประโยชน์ทั้งด้านภาษีและมีใช้ภาษีมีส่วนที่คล้ายกัน ส่วนของสิทธิประโยชน์ที่ประเทศไทยไม่มีคือ ไม่มีการเก็บภาษีจากผลกำไรที่โอนกลับประเทศ และประเด็นสำคัญที่ทำให้มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและเวียดนามต่างกันคือ ระดับของการพัฒนา นอกจากนี้ยังควรเน้นการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีจากนักลงทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการศึกษานโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเวียดนาม (ชญาณี ชวะโนทย์., 2561) พบว่าเวียดนามมีปัญหาหลัก คือการนำแผนไปใช้จริงให้เกิดประสิทธิภาพ โดยให้เกิดความร่วมมือเชื่อมโยงกัน ทั้ง รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชนในประเทศ และพบว่าปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางกายภาพและสถาบันเศรษฐกิจสังคมยังไม่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงเชื่อมกับเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศได้ ทำให้เวียดนามยังติดอยู่กับ Low value-added trap การผลิตเพื่อส่งออกที่มีพื้นฐานมาจากต้นทุนแรงงานที่ต่ำ และยังมีเทคโนโลยีขั้นต่ำด้วย จะได้รับผลกระทบอย่างมากเมื่อค่าจ้างแรงงานเริ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ ผลศึกษาการลงทุนทางตรงไปยังอาเซียนกับศักยภาพของ อุตสาหกรรมอาหารไทย (จูน เจริญเสียง. และ ดนุพล อริยสังจากร., 2558) โดยเน้นการศึกษาถึงศักยภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทยในการลงทุนทางตรงไปยังกลุ่มประเทศในอาเซียน พบว่า เป้าหมายที่สำคัญที่สุดในการไปลงทุนทางตรงยังต่างประเทศของอุตสาหกรรมอาหารไทยคือ ความต้องการในการขยายตลาด ถ้าผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็งจากภาครัฐมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษา (Nicholas, 1998) พบว่าความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารขึ้นอยู่กับคุณภาพและต้นทุนเป็นหลัก การผลิตวัตถุดิบ สำหรับผู้ประกอบการแปรรูปอาหารเพื่อการส่งออก การเปลี่ยนแปลงต้นทุนหรือคุณภาพของวัตถุดิบจะสร้างความแตกต่างอย่างมากในความสามารถของผู้ส่งออกอาหารแปรรูปเพื่อแข่งขันกับผู้ผลิตอื่นๆในตลาดโลก ความสำเร็จของภาคการแปรรูปอาหารขึ้นอยู่กับความสามารถของเกษตรกรและชาวประมงในการสร้างความต่อเนื่องในการผลิต นอกจากนี้ รัฐวิสาหกิจในประเทศเวียดนาม มีบทบาทสำคัญ แต่เดิมรัฐวิสาหกิจนั้นเคยมีส่วนแบ่งตลาดการแปรรูปและส่งออกเป็นจำนวนมากและมักจะเกี่ยวข้องกับการผลิตเช่นกัน เช่นอาหารทะเลและกาแฟ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ กฎหมาย กฎระเบียบด้านการลงทุน นโยบายของรัฐบาล หนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม โดยนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

การลงทุนของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการผลิต แปรรูป และจัดจำหน่าย เพื่อส่งออกสินค้ามากกว่าผลิตเพื่อเป็นตลาดบริโภคภายในประเทศเวียดนาม ด้านลักษณะผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายภายในประเทศเวียดนามหรือผลิตภัณฑ์ส่งออกจะเป็นสินค้าประเภทอาหารทะเลแช่แข็ง อาทิ ปลาและกุ้งแช่แข็ง ตลอดจนปลากระป๋อง อาทิ ทูน่า

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

แมคคาเรล ซาติน ส่วนท่าเลที่ตั้งเน้นตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจตอนใต้ของเวียดนาม ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม (industrial hub) อาทิ ลองอัน เตียงยาง นครโฮจิมินห์ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนอยู่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง อาทิ เกิ่นเธอ ซึ่งมีความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location-Specific Advantage) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ด้านปัจจัยด้านทรัพยากรและแรงงาน แต่ปัจจัยสนับสนุนด้านนโยบายของรัฐบาล เป็นตัวผลักดันสำคัญให้เกิดการตัดสินใจลงทุน อาทิ สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากร และภาษีการขายสำหรับสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก (ขึ้นกับพื้นที่ที่เข้าไปลงทุน) ตลอดจนสิทธิพิเศษด้านที่ดินและอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการไทยจะต้องมีขั้นตอน และกระบวนการดำเนินการขออนุมัติก่อนการทำธุรกิจเวียดนามตามกฎหมายการลงทุน ค.ศ. 2014 นอกจากนี้ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เพื่อการเข้าถึงสิทธิพิเศษทางการค้าและการลงทุนนั้นก็มีส่วนสำคัญ เนื่องด้วยประเทศเวียดนามมีข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงเขตการค้าเสรีแบบรวมและแบบทวิภาคี เป็นโอกาสสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยเกิดแรงจูงใจในการลงทุนโดยตรงในประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตามความได้เปรียบในการทำให้เป็นประโยชน์แก่องค์กรด้วยตัวเอง (Internalization Incentive Advantages) อาจยังไม่ใช่ว่ามีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนาม แม้ว่าธุรกิจจะได้รับประโยชน์จากความได้เปรียบของตนจากการขยายการประกอบการไปในต่างประเทศ แต่เนื่องจากเป็นผลพวงจากปัจจัยสนับสนุนของภาครัฐบาลและนโยบายที่เอื้อประโยชน์ มากกว่ากิจการของประเทศผู้ลงทุนจะได้รับกำไรจากการลงทุนระหว่างประเทศมากกว่าการจ้างกิจการภายในประเทศตนเพื่อทำการผลิตให้การควบคุมเป็นเจ้าของความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินพิเศษบางอย่าง (Ownership Specific Advantage) ของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศเวียดนามจะมีประสบการณ์ในประเทศไทยมาก่อน และเริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนามมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร จึงมีความเชี่ยวชาญ ประกอบกับปัจจัยด้านแรงงานในประเทศเวียดนามที่ต้นทุนค่าแรงไม่สูง และมีแบรนด์เป็นของตัวเองซึ่งนับเป็นความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางอย่าง และสร้างความได้เปรียบที่กิจการสาขาได้รับจากบริษัทแม่

อภิปรายผลการวิจัย

แรงจูงใจสำคัญของผู้ประกอบการไทยที่เข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศเวียดนาม ทางธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูป คือกฎหมายที่สนับสนุนของผู้ประกอบต่างประเทศที่เข้ามาทำการค้าและลงทุนในเวียดนามเพิ่มมากขึ้น โดยรัฐบาลเวียดนามได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการลงทุน ค.ศ. 2014 (Investment Law 2014) และระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการทางการค้าและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริษัทที่ลงทุนโดยถือเป็นการอำนวยความสะดวก ลดขั้นตอนและจำนวนใบอนุญาตดำเนินการธุรกิจสำหรับการนำเข้า-ส่งออก และค่าปลีก ตลอดจนมีความชัดเจนว่าธุรกิจประเภทใดที่จะต้องขอใบอนุญาตเพิ่มเติมจากการขอใบอนุญาตดำเนินการธุรกิจโดยทั่วไป เช่น การกระจายสินค้าสำหรับค่าปลีก การให้บริการด้านโลจิสติกส์ และยังมีกระบวนการระยะเวลาในการขอใบอนุญาต และหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังมีข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศที่เป็นโอกาสสำคัญสำหรับผู้ประกอบการไทยที่ต้องการลงทุนในประเทศนี้ อาทิ ข้อตกลงการค้าเสรี ความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างสหภาพยุโรปและเวียดนาม (European Union Vietnam Free Trade Agreement- EVFTA) รวมถึงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป หรือ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

Generalized System of Preference (GSP) กับคู่ค้าและประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในการขยายขนาดฐานการผลิตที่ไม่ใหญ่พอเมื่อเทียบกับขนาดตลาดภายในประเทศ และมีการกำหนดกฎระเบียบที่ต้องทำความเข้าใจสำหรับนักลงทุนต่างชาติที่ต้องลงทุนในประเทศนี้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่ มีเหตุผลหลักด้านการตัดสินใจการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในแนวตั้ง (Vertical FDI) ใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา และยุโรป สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในแนวนอน (Horizontal FDI) เพื่อจำหน่ายสินค้าภายในประเทศนั้นเป็นเหตุผลรองลงมา อย่างไรก็ตามโดยภาพรวม ผู้ประกอบการมองว่าอาจยังมีข้อจำกัดด้านปริมาณฐานการผลิตที่ไม่ได้ใหญ่เพียงพอ เมื่อเทียบกับขนาดของตลาดภายในประเทศ และพลวัตของกฎระเบียบต่างๆ สำหรับนักลงทุนชาวต่างชาติที่รัฐบาลยังต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าผลการศึกษาที่ได้นั้นจะสามารถอธิบาย มูลเหตุจูงใจในการลงทุนของผู้ประกอบการไทยที่ลงทุนในธุรกิจสัตว์น้ำแปรรูป และอาหารทะเลแปรรูปในประเทศได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ตั้งงานศึกษาขึ้นนี้ยังมีพื้นที่ในการต่อยอดการศึกษาต่อไปในอนาคต เช่น การนำแบบจำลองทางเศรษฐมิติมาใช้อธิบายการตัดสินใจของผู้ประกอบการ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะของผู้ประกอบการที่มีการขยายการลงทุน หรือนักลงทุนใหม่ รวมถึงพฤติกรรมอื่นๆของผู้ประกอบการได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- August, L. (1954). *The Economics of Location*. (W. Stopler, Trans.) Yale: Yale University.
- Dunning, J. H. (1980). *Journal of International Business Studies. Toward and eclectic theory of international production: Some empirical test*, 11, 9-31.
- James E Anderson. (1994). *Public Policy-Making: Introduction*. New York: Houghton Mifflin.
- Nicholas, M. (1998). Retrieved from <http://lib.icimod.org/record/10188/files/4517.PDF>
- จูน เจริญเสียง., และ ดนุพล อริยสัจจากร. (2558). การออกไปลงทุนในต่างประเทศของไทย: การวิเคราะห์รายอุตสาหกรรม. บริษัท พัฒนศิลป์พริ้นท์ แอนด์ แพ็ค จำกัด.
- ชญานี ชวะโนทย์. (2561). นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเวียดนาม. *วารสารพัฒนาการเศรษฐกิจปริทรรศน์*, 12(1), 80-106.
- ดวงรัตน์ ประจักษ์ศิลป์ไทย. (2557). การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ในประเทศไทย. *Academic Focus*.
- รัตนา สายคณิต., พุทธกาล รัชธร., (2549). *เศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สดุดี วงศ์เกียรติขจร. (30 กันยายน 2557). เวียดนาม : โอกาสการลงทุนธุรกิจอาหารแปรรูปที่ไทยควรพิจารณา. *อาเซียน Business Forum*, 158(Section : ASEAN+ ปีที่ 3).

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

- อชนี รุญเจริญ'. (2551). ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกวิธีการลงทุนและสัดส่วนของการถือครองในธุรกิจระหว่างประเทศ กรณีศึกษาธุรกิจยาเสพติดในเวียดนาม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- อมรรัตน์ เจียรระโนรุ่งโรจน์. (2561, พฤษภาคม – สิงหาคม). การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม : ศึกษากรณีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ. *วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยวลัยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2), 298-306.
- อรรถพล มาพวง., และ คณะ. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับตัวแปรทางเศรษฐกิจในประเทศจีน เวียดนาม และไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 12, 1-2.
- อาริษา ปาน้อยนนท์., สมชนก ภาสกรจรัส., (กรกฎาคม-กันยายน 2556). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการลงทุนทางตรงในต่างประเทศของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย. 35(3), 31-54.